

אז ישיר משה ובני ישראל וגו' רבי אבא פתח ואמר אסתכלנא בכל תושבתן דשבחו לקודשא בריך הוא וכולם פתחו באז (מ"א ח יב) אז אמר שלמה (יהושע י יב) אז ידבר יהושע (במדבר כא יח) אז ישיר ישראל מאי טעמא אלא הכי תאנא כל נסין¹ וכל גבורין² דאתעבידו להו לישראל כד אתנהיר נהירו³ דעתיקא קדישא⁴ בעטרוי⁵ גליפין⁶ רשימין באז⁷ בא⁸ וא' בז⁹ אנקיב בחשוכי¹⁰ ונהיר לכל עיבר¹¹ וכד אתחבר¹² נהירו דאל"ף ומטי

אז ישיר משה ובני ישראל וגו' רבי אבא פתח ואמר הסתכלתי בכל התשבחות ששבחו את הקדוש ברוך הוא וכולם פתחו באז אז אמר שלמה אז ידבר יהושע אז ישיר ישראל מה הטעם. אלא כך שנינו כל הנסים והגבורות שנעשו לישראל כשהאיר אור העתיק הקדוש בעטרותיו חקוקים רשומים באז בא' וא' בז' ניקב בחשכה והאיר לכל צד וכשהתחבר האור של אל"ף והגיע לזי"ן

¹ הוא הטובות והישועות שנעשו לישראל למעלה מן הטבע, כמו קריעת ים סוף ודומיהם (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

² הוא כל הנקמות שנעשו בצוררי ישראל, כמו המכות דמצרים וכיוצא, ובפרט בעת שלא היו ישראל כדאי לזה (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

³ רומז למה שקבלנו שלא תמשך הטפה לזו"ן מפנימיות עתיק אלא בזמן המשיח (שעה"כ ק"ש ב יט ע"ג), ולכן לא אמר כד נהיר עתיקא אלא נהירו דעתיקא, שסודו הארה מחיצוניות שלו (רמ"ז).

⁴ א"א (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

⁵ הם תרין רישין דיליה, שהם אוירא ומ"ס, שהם שורש החו"ג, והם מעטרין דדעת דרדל"א המתלבש ברישין דא"א (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

⁶ פ"י חקוקין בב' עטרות של ב' יסודות או"א (רמ"ז). נחקקין (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

⁷ בז' וא' אנקיב (לכך אלמת).

⁸ שכל העטרין דע"ק כלילן בא' כמ"ש בפרשת אח"מ עג ע"א ואלף וארבע מאות כו' וכמ"ש שם (יהל אור). א' הוא מרמז על הג' רישין עלאין, שהם הג' צחצחות העליונים [עי' תיקו"ז קלג ע"ב], הנקראים כולם בא', שהם אפ"ס אי"ן א"א, ע' הגר"א בתיקונים (ריש תיקון ע דף קלח ע"א- קלז ע"ד ד"ה א' מן) וכן הוא מרמז הא' ג"כ על הגר"א הנקראים כולם בא', והם א"א אבא אימא (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

⁹ ואות ז' הוא מרמז על ז"א, וכן על זו"ן שהם הז"ת וכאשר מתייחדים הג' רישין עלאין והג"ר ומתגלים בהז"ת שהם הזו"ן, הנה נעשה ונרשם מלת "אז", שהוא היחוד והגילוי אות א' בז', הגר"א בהז"ת (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

¹⁰ פ"י שהאור דא"א בקע בעיגוליו שנק' חשוכי בסוד ישות חשך סתרו ונהיר לכל עיבר פ"י לאו"א וז"א (מ"מ). כי א' הוא אור והוא כולל כל נהורין, וז' הוא חשך כמ"ש בזו"ח שה"ש כאהלי קדר דא ז' כו', והן אור וחשך, כתר ומלכות. וכשמאיר לה, מאיר ממנה לכל הו"ק, שהיא נקודה אמצעית, וזה סוד שבת שמאיר לכל ששת ימים, וז"ש ונהיר לכל עיבר (יהל אור). הענין הוא כי הנה בכל משך זמן דשית אלפי שנין דהעוה"ז עד שנזכה לאור התיקון העתידי, הנה כל הנסים והנפלאות שנעשה, הגם שהם מאור הג"ר ולמעלה אשר הוא נקרא בשם גילוי אור דא"ס, ע"י שהוא עושה את פעולתו למעלה מחק הטבע והגבול, עכ"ז הרי הוא אינו מבטל את הטבע והגבול מכל וכל, אלא רק שהוא נוקב ועובר בו לצורך אותו הנס לבד ובאותו הזמן לבד. אבל עיקר כל הטבע והגבול הרי הוא נשאר קיים עתה ואינו מתבטל עד עת התיקון העתידי. והנה הטבע והגבול הנה הוא מכח הצמצום ועביות הדינין שהם מכונה בשם חושך, וכאשר מתגלה ומתפשט אור הנסיי שהוא מאור דבלתי גבול להעשות איזה נס, הנה מכונה זה בשם חקיקה, שמתפשט האור וחוקק ונוקב בתוך העביות והחושך ומתגלה שם באורו לעשות את פעולתו. והנה פעולת הגילוי דאור הנסיי אשר הוא בטובה וישועה לישראל ונקמות ופרעות בצורריהם, הרי אמרנו שהוא בהגילוי דמלת "אז", וזהו שאמר הזוה"ק גליפין רשימין באז (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

¹¹ ר"ל לכל הו"ק. ור"ל כי הנה ישנם ב' מיני נסים: אחד, הוא מה שהוא למעלה מן הטבע וחושך להטבע, והם אורות נוספים המתגלים ובאים מלמעלה מה שלא נמצא בהטבע כלל, וכמו המן וענני כבוד והאש של מעלה שהיה על המזבח, ע' זבחים (סא ע"ב) ובמדבר רבה (פ' ד סי' יז) ובכ"מ, והנסים האלו אין שייך לכותם בשם סותרים ודוחים את הטבע, אלא שהם למעלה מן הטבע וחושך להטבע, והם אורות גילויים ממנו ית"ש נוסף על הטבע. אבל יש מין שני בנסים שהם סותרים את הטבע, ושוללים אותה וכמו קריעת ים סוף, שהרי בקע ים ויעבירם, והפך ים ליבשה, וכן ההפכי הצור אגם מים (תהלים קיד ח), ורוב הנסים הם מזה המין. ועל זה אמרו, ונהיר לכל עיבר, שהוא לכל הו"ק, חג"ת נה"י, אשר מהם הוא כל הגוף והעביות, כמ"ש בשער טנת"א (ריש פרק ה) וכנודע. אבל האור הנסיי, הנה הוא מאיר בהם כולם, ונוקב

ספר שמות

מי זו זיי"ן זו חרב לה' מלאה דם אז עשה נסים וגבורות משום שהתחברה א' בז' וזו היא השירה שירה היא של כל הצדדים וזהו אז ישיר.

לזיי"ן מאן זיי"ן דא¹³ (ישעיה לד ו) חרב ליהו"ה מלאה דם כדין עביד נסין וגבוראן בגין דאתחבר א' עם ז' ודא הוא שירתא¹⁴ שירתא היא דכל סמרין ודא הוא אז ישיר¹⁵

ישיר שר מבעי ליה אלא מלה דא תליא¹⁶ ואשלים להווא¹⁷ זמנא¹⁸ ואשלים לזמנא דאתי דזמינין ישראל לשבחה שירתא דא משה ובני ישראל¹⁹ מכאן אוליפנא דצדיקיא קדמא²⁰ אף על גב דאסתלקו בדרגין עלאיין דלעילא ואתקשרו בקשורא דצורא דחיי זמינין כלהו לאחייא בגופא²¹ ולמחמי אתין וגבורין דקא עביד קודשא בריך הוא לישראל ולמימר שירתא דא הדא הוא דכתיב (&) אז ישיר משה ובני ישראל:

וכו' וכו' ועל דא תנינן משה זמין למימר שירתא לזמנא דאתי מאי טעמא בגין דכתיב (מיכה ז טו) כימי לעתיד לבא למה משום שכתוב כימי

ויורד בהעביות שבהם לצורך אותו הנס. וכל השירים אשר פתחו ב"אז", הנה הם מזה המין, כי מזה הצד הנה הם הגבורות, שהם הנקמות ופרעות בצוררי ישראל, והוא מצד עביות הדינין שבהם, ונתהפכו הם ע"י אור הנסיי המאיר בהם לנקום נקמת בני ישראל מכל צורריהם, אשר על זה בא השירה ב"אז" (דע"ה ח"ב קלד ע"ב). היה כל הגילוי דאור הזה אשר נתגלה בו עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, למעלה מן המדה לגמרי, שהוא שלא ע"פ מעשיהם כלל. והוא ע"ד הגילוי אור דביאת המשיח, שיהיה גם בדור שכולו חייב, והרי יתקיים כל היעודים וכל תקות חמדת ישראל גם שלא ע"פ המעשים כלל (שם קלז ע"א).

¹² פי' אחר שהגיע אור א"א עד המלכות אזי נק' אז וכפי זה תני והדר מפרש שתחלה אמר כד אתנהיר נהירו דע"ק בעטרוי גליפין רשימין באז, ומפרש סדר יציאת האור, ואמר אנקיב בחשוכי וכו' א"נ אנקיב בחשוכי הם הקלי' שסובבים על הקדושה נקב האור בתוכם וירד (מ"מ).

¹³ שהיא עושה מלחמה ונסים וגברן נסים לישראל וגברון לעכו"ם והוא כד אתחבר אור וחשך (יהל אור). זיי"ן הוא מלשון כלי זין, והוא הדינין אשר הם בהז"ת (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

¹⁴ ששירתא מסטרא דגבורה של הלויים, והוא בהמתקת הגבורות בחסדים, וזהו התחברות א"ז, ומצד אחר נקרא ג"כ שיר כמ"ש בז"ח ריש שיה"ש שר עם י' והוא נהורא דעתיקא (יהל אור).

¹⁵ ר"ל כי ישנם כמה לשונות של שבח, כגון שיר ושבח הלל והודיה וכיוצא, ועל זה אמר כי לשון שיר הוא כאשר נעשה הנס בכפל, טובה וישועה לישראל ונקמות ופרעות בצורריהם, הנה על זה נופל לשון שירה, וכמו שהיה בהים, וכן השירה דהבאר שהיה בשניהם, הנס בכפל, וזהו שאמר שירתא היא דכל סטריין, שהיה גילוי הנס הן בהחסדים והן בהדינין, החסדים לישראל והדינין לס"מ וסיעתו, ועל זה הוא לשון שירה ובלשון א"ז, וזהו שאמר ודא הוא אז ישיר. (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

¹⁶ פי' שהיחוד הנרמז במלת א"ז עדיין לא נעשה כתיקונו שעתיד להעשות לעתיד, וכמש"ה (ישעיה ס, ה) אז תראי ונהרת, (ירמיה לא, יב) אז תשמח בתולה וזולתם (רמ"ז).

¹⁷ לזמנא דלתי (נ"א לכהו"א זמנא) (דכך אמת).
¹⁸ לפי מדרגת אותו זמן שיצאו מצרים עשו בה התיקון אבל גם לעתיד יעשוהו בבחינה יותר מעולה (רמ"ז).

¹⁹ גם באותו זמן המעותד נאמר (ישעיה יא, טו) והחרים ה' את לשון ים מצרים, וגם כי יזכרו גאולת מצרים שהיתה ראש הגאולות ואז תעקר אחיזת החיצונים מכל וכל, וידוע שפרעה הוא ראש לכולם וזה הוא השייכות שיהיה לשירה זו בימי המשיח (רמ"ז).

²⁰ אין הכוונה לאפוקי את האחרונים אלא שאותו הדור הם השרשים הראשונים לכל כללות [נשמות] ישראל (רמ"ז).

²¹ יש לאותו הדור חלק לעולם הבא, ודלא כרבי עקיבא (סנהדרין קח ע"א), ולכך הוה אותם עם משה רבנו ע"ה, ישיר משה ובני ישראל (רמ"ז):

פי' כמ"ש בפרשת חיי שרה שהצדיקים חיים תחלה קודם שאר ישראל לכך נקט צדיקיא (מ"מ).

ספר שמות

צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות אראנו אראך
מבעי ליה אלא אראנו ממש²² למאן דחמא
בקדמיתא יחמי ליה תניינות ודא הוא אראנו
וכתיב (תהלים נ כג) אראנו בישע אלהי"ם (שם צא
פז) ואראהו בישועתי

נד/ב

וכדין אז ישיר משה ובני ישראל את השירה
הזאת ליהו"ה (&):

שירתא דמטרוניתא²³ לקודשא בריך הוא תנינן
כל בר נש דאמר שירתא דא בכל יומא ומכוון בה
זכי למימרה לזמנא דאתי דהא אית בה עלמא
דעבר²⁴ ואית בה עלמא דאתי ואית בה קשרי
מהימנותא ואית בה יומי דמלכא משיחא ותלי
עלה (נ"א את לאעלא) כל אינון תושבחהן
אחרנין²⁵ דקאמרי עלאי ותתאי

השירה שיר זה מבעי ליה אלא שירתא דקא
משבחת מטרוניתא למלכא ומשה מתתא לעילא
קאמר והא אוקמוה ליהו"ה בגין דאנהיר לה מלכא
אנפחא²⁶ (נ"א דנהיר אנפוי מלכא לקבלה) רבי
יוסי אמר דכל אינון משהין²⁷ דהוו נגדין משיך
מלכא קדישא לקבלה בגיני כך משבחה ליה
מטרוניתא אמר רבי יהודה אי הכי אמאי כתיב
(&) משה ובני ישראל והא מטרוניתא בעיא
לשבחה אלא זכאה חולקהון דמשה וישראל
דאינון הוו ידעין לשבחה למלכא בגין מטרוניתא
כדקא יאות בגין דכל ההוא חילא וגבורה דילה
ירתא מן מלכא:

וכו'

רבי ייסא אמר השירה הזאת ליהו"ה דא הוא
נהרא²⁸ דנפיק מעדן דכל משהא ורבו נפיק מניה
לאדלקא בוצינין ומשמע לבתר דכתיב (&) אשירה
ליהו"ה דא הוא מלכא קדישא עלאה ועל דא לא
כתיב אשירה לו ויאמרו לאמר (דא הוא) לדרי

צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות
אראנו היה צריך להיות אראך אלא אראנו
ממש [משל] למי שראה בתחלה יראנו
פעם שניה וזהו אראנו וכתוב אראנו
בישע אלהים ואראהו בישועתי

ואז אז ישיר משה ובני ישראל את
השירה הזאת לה'.

שירה של המלכה לקדוש ברוך הוא
שנינו כל אדם שאומר שירה זו בכל יום
ומכוון בה זוכה לאמרה לעתיד לבא שהרי
יש בה עולם שעבר ויש בה עולם הבא
ויש בה קשרי האמונה ויש בה ימות מלך
המשיח ותלויים עליה (אות למעלה) כל
אותן תשבחות אחרות שאומרים עליונים
ותחתונים.

השירה היה צריך להיות שיר זה אלא
השירה שמשבחת המלכה למלך ומשה
אמר מלמטה למעלה והרי פרשוה לה'
משום שהמלך מאיר לה פנים (שמאירים
פני המלך כנגדה) רבי יוסי אמר כל אותם
שמנים שהיו נמשכים משך המלך הקדוש
כנגדה משום כך משבחת אותו המלכה.
אמר רבי יהודה אם כך למה כתוב משה
ובני ישראל והרי המלכה צריכה לשבח
אלא אשרי חלקם של משה וישראל שהם
היו יודעים לשבח את המלך בשביל
המלכה כראוי משום שכל אותו כח
וגבורה שלה ירשה מן המלך.

וכו'

רבי ייסא אמר השירה הזאת לה' זהו
הנהר שיוצא מעדן שכל שמן ומשחה
יוצאים ממנו להדליק נרות ומשמע אחר
כך שכתוב אשירה לה' זה המלך הקדוש
העליון ועל זה לא כתוב אשירה לו.

²² קאי אדור המדבר (רמ"ז).

²³ שירתא של הנוק' הנקראת זאת (רח"ו).

²⁴ לין (נ"א לעבר) (דכך אמת).

²⁵ פי' לרבות כל השירות האחרות (מ"מ).

²⁶ פי' שנתן לה מוחין דילה שמאירים פניה (מ"מ).

²⁷ פי' הארות אבא הנק' שמן (מ"מ).

²⁸ פי' בינה (מ"מ).

ספר שמות

דריץ²⁹ בנין דלא יתנשי מנייהו לעלמין דכל מאן דזכי להאי שירתא בהאי עלמא זכי לה בעלמא דאתי וזכי לשבחה בה ביומוי דמלכא משיחא בחדוותא דכנסת ישראל בקודשא בריך הוא דכתיב לאמר לאמר בההוא זמנא לאמר בארעא קדישא בזמנא דשרו ישראל בארעא לאמר בגלותא לאמר בפורקנא דלהון דישראל לאמר לעלמא דאתי

אשירה ליהויה (&) נשיר מבעי ליה³⁰ מאי אשירה אלא בנין דהוון משבתן תושבתתא דמטרוניתא³¹ (בעו לשבחה) ליהויה דא מלכא קדישא כי גאה גאה (כמה)³² דסליק ואתער³³ בעטרוי לאפקא³⁴ ברכאן³⁵ וחילין³⁶ וגבוראן³⁷ לאסקא³⁸ בכלא כי גאה גאה בהאי עלמא גאה בעלמא דאתי כי גאה בההוא זמנא גאה בנין דיתער בעטרוי בחדוותא שלימתא:

סוס ורוכבו רמה בים (&) שולטנותא דלתתא ושולטנותא דלעילא³⁹ דאחידן בהו⁴⁰ אתמסרו בההוא ימא רבא ושולטנותא רבא למענד בהו נוקמין ותנינן לא עביד קודשא בריך הוא דינא לתתא עד דיעביד בשולטניהון לעילא הדא הוא דכתיב (ישעיה כד כא) יפקוד יהויה על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה רמה בים אמר רבי יהודה ביה בליליא אתער גבורה תקיפא דכתיב ביה (&) ויולך יהויה את הים ברוח קדים עזה כל הלילה (שהתעוררה בו גבורה חזקה)

ויאמרו לאמר (זהו) לדורי דורות כדי שלא ישתכח מהם לעולמים שכל מי שזוכה לשירה הזו בעולם הזה זוכה לה בעולם הבא וזוכה לשבח בה בימות מלך המשיח בשמחת כנסת ישראל בקדוש ברוך הוא שכתוב לאמר לאמר באותו זמן לאמר בארץ הקדושה בזמן ששכנו ישראל בארץ לאמר בגלות לאמר בגאולת ישראל לאמר לעולם הבא.

אשירה לה' היה צריך להיות נשיר מה זה אשירה אלא משום שהיו משבחים את תשבחת המלכה (הצטרכו לשבח) לה' זה המלך הקדוש כי גאה גאה (כמה) שעלה והתער בעטרותיו להוציא ברכות וכחות וגבורות להתעלות בכל כי גאה גאה גאה בעולם הזה גאה לעולם הבא כי גאה באותו זמן גאה כדי שיתער בעטרותיו בשמחה שלימה.

סוס ורוכבו רמה בים השלטון שלמטה והשלטון שלמעלה שאחוזים בהם נמסרו לאותו הים הגדול והשליט הגדול לעשות בהם נקמות ושנינו הקדוש ברוך הוא לא עושה דין למטה עד שיעשה בשליטיהם למעלה זהו שכתוב יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה. רמה בים אמר רבי יהודה בו בלילה התעוררה גבורה חזקה שכתוב בו ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה (שהתעוררה בו גבורה חזקה)

²⁹ הרי נשלמו אז הז' בהגדלות והמוחין היותר שלימים, וכן ישראל למטה, כי אז נולד כל האורות דחמדת ישראל וכו' והנה אלו האורות נולדו להם לישראל אז, והוא הלידה דליל ז' של פסח, כי אז נולדו האורות דתקות כל חמדת ישראל אשר לעתיד לבא, וזהו שנאמר בשירת הים (שמות טו א) ויאמרו לאמר (דע"ה ח"ב קכו ע"ג).

³⁰ פי' הנ' מורה על הריבוי (מ"מ).

³¹ אשירה הוא לשון יחיד היא הנוק' דז"א, ר"ל שהשירה ששוררת מלכות לז"א אמרוה ישראל (מ"מ).

³² ל"א מופיע בצדך אמת.

³³ גאות הם בא"א ששם ת"י נימין

בגימ' גאות, וכן או"א נק' גאות כי ח"י נימין חופפין עליהם, וז"ש כי גאה גאה, שז"א עולה לא"א ואו"א לקמן המוחין משם (מ"מ).

³⁴ לאסקא (לרך אמת).

³⁵ הם מוח חו"ב (מ"מ).

³⁶ הם החסדים שמשם באים הנשמות (מ"מ).

³⁷ הם ה"ג (מ"מ).

³⁸ ל"א מופיע בצדך אמת.

³⁹ סוס היא פלונית ורוכבו הוא ס"מ (מ"מ).

⁴⁰ פי' המצריים אוחזים בפלונית וס"מ (מ"מ).

ספר שמות

תקיפא) בההוא זמנא בעאת מטרוניתא מן מלכא כל אינון אכלוסין דלתתא וכל אינון שולטנין דלעילא דיתמסרון בידהא וכלהו אתמסרו בידהא למעבר בהו נוקמין הדא הוא דכתיב (&) סוס ורוכבו רמה בים בים סתם לעילא ותתא:

עזי וזמרת יה (&) רבי חייא פתח ואמר (תהלים קלט ה) אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה כמה אצטריכו בני נשא ליקרא לקודשא בריך הוא בגין דקודשא בריך הוא כד ברא עלמא

נה/א

אסתכל ביה באדם למהוי שליט על כלא⁴¹ (נ"א למהוי שלים בכולא ואתברי דו פרצופין) והוה דמי לעלאין ותתאין⁴² נחת ליה בדמות יקירא וחמו ליה בריין כדין אתכנשו לגביה וסגידו לקבליה ואימתא ודחלא נפלת עלייהו מדחלתיה הדא הוא דכתיב (בראשית ט ב) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים עייליה לגנתיה דנטע לנטריה למהוי ליה חדו על חדו ולאשתעשע ביה עבד ליה טרוצטבולין מחפיין באבני יקר ומלאכין עלאין חדאן קמיה לבתר פקיד ליה על אילנא חד ולא קאים בפקודא דמאריה:

באותו זמן בקשה המלכה מן המלך את כל אותם אוכלוסים שלמטה וכל אותם שליטים שלמעלה שימסרו בידיה וכולם נמסרו לידיה לעשות בהם נקמות זהו שכתוב סוס ורוכבו רמה בים בים סתם למעלה ולמטה.

עזי וזמרת יה רבי חייא פתח ואמר אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה כמה הצטרכו בני אדם לכבד את הקדוש ברוך הוא משום שכאשר ברא הקדוש ברוך הוא את העולם

הסתכל על האדם להיות שליט על הכל (להיות שלם בכל ונברא בשני פרצופים) והיה דומה לעליונים ולתחתונים הוריד אותו בדמות מכובדת וראו אותו הבריות אז התכנסו אליו והשתחוו לפניו ופחד ואימה נפלו עליהם מפחדו זהו שכתוב ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים. הכניס אותו לגנו שנטע לשמרו להיות לו שמחה על שמחה ולהשתעשע בו עשה לו חופה מכסה באבנים יקרות ומלאכים עליונים שמחים לפניו אחר כך צוה אותו על עץ אחד ולא עמד במצות רבונו.

⁴¹ 17 פרלופים הוה (נוסף בדרך אמת).

⁴² האדם אינו רומז אל בחי' פרטית כמו אל זעיר לבדו או אל מלכות לבדה אלא הוא רומז אל ה' פרצופים דוגמת א"א, וז"ש "דמי לעילאין" הם ג"ר, ותתאין הם ז"ק (מ"מ).